

CUPRINS

PREFAȚĂ – OMUL ȘI SPIRITUALITATEA (<i>Constantin Bălăceanu-Stolnici</i>).....	11
„OLGA NECRASOV” – ANTROPOLOG DE TALIE INTERNAȚIONALĂ, MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE	
ROLUL ACADEMICIANULUI OLGA NECRASOV ÎN DEZVOLTAREA ANTROPOLOGIEI ROMÂNEȘTI (<i>Cristiana Suzana Glavce</i>).....	19
OLGA NECRASOV. <i>CURRICULUM VITAE</i> (<i>Acad. Olga Necrasov</i>).....	24
PROFESOR DOCTOR DOCENT OLGA NECRASOV MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE (<i>Constantin Toma</i>).....	34
OPERA ȘI VIAȚA OMULUI DE ȘTIINȚĂ ACADEMICIAN OLGA NECRASOV (<i>Corneliu Vulpe</i>).....	38
RELAȚIA OM – SOCIETATE – CREDINȚĂ – PERSPECTIVE ANTROPOLOGICE	
ACTUL DE VINDECARE ÎN VIZIUNE TEOLOGICĂ (<i>Nicolae Constantinescu</i>).....	45
CINCI FORȚE CARE SCHIMBĂ RADICAL OMENIREA (<i>Emilian M. Dobrescu</i>).....	52
ÎNTRE EVOLUȚIONISM ȘI SOCOTEA LA CU ETERNITATEA. CONCEȚIA LUI SIMION MEHEDIȚI DESPRE RELIGIE (<i>Gheorghiu Geană</i>).....	57
CERCETAREA ȘI RESTAURAREA ICOANEI PE LEMN. <i>BOTEZUL LUI IISUS</i> (<i>Geanina Ionescu</i>).....	68
REFORMA PROTESTANTĂ ȘI SOCIETATEA CREȘTIN-ORTODOXĂ AUTOHTONĂ DIN SECOLUL AL XVI-LEA. CONSIDERENTE ANTROPOLOGICE (<i>Andrei Kozma, Zsold Béla</i>).....	75
RECIPROCITATEA DINTRE MINTE – CREIER – TRUP ÎN CONTEXTUL NEUROȘTIINȚELOR ACTUALE (<i>Adrian Lemeni</i>).....	84
CÂTEVA POSIBILE PROVOCĂRI PENTRU VIAȚA SPIRITUALĂ ÎN DECORUL LUMII ACTUALE. O LECTURĂ LA FRONTIERA DINTRE NEUROȘTIINȚE ȘI EXPERIENȚA FILOCALICĂ A CREȘTINISMULUI RĂSĂRITEAN (<i>Adrian Sorin Mihalache</i>).....	91
CREDINȚĂ, SPIRITUALITATE <i>VERSUS</i> RELIGIOZITATE, SINCRETISM. DEVALORIZĂRILE MODERNE ALE CONCEPTELOR DE FOND ÎN COMUNICAREA VALORILOR SPIRITUALE ALE ANTROPOLOGIEI (<i>Constantin NECULA</i>).....	114
ESOTERISM ȘI EXOTERISM ÎN CONTEXT ANTROPOLOGIC (<i>Liviu Pendefunda</i>).....	121

OMUL, CREDINȚA ȘI SOCIETATEA ÎN ACCEPȚIUNEA SFÂNTULUI FRANCISC DE ASSISI. SFÂNT SĂRAC ÎNTRE SĂRACI (<i>Eugen Răchiteanu</i>).....	129
ANTROPOLOGIA MULTIDISCIPLINARĂ ȘI SPIRITUL MUNCII (<i>Francisc Szombatfalvi-Török</i>).....	136

ANTROPOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE

DEPENDENȚA DE DROGURI ÎN MISIUNEA SOCIALĂ A BISERICII (<i>Adina Baciu, Ilie Chișcari</i>).....	149
ASPECTE PARTICULARE ALE RELAȚIEI CHIRURG – PACIENT DATORATE CONVINGERILOR RELIGIOASE. PREZENTARE DE CAZ (<i>Ovidiu Dorin Bardac</i>).....	154
CELULELE STEM DIN PERSPECTIVA ȘTIINȚIFICĂ, RELIGIOASĂ ȘI SOCIO-CULTURALĂ (<i>Adina Bianca Boșca, Aranka Ilea, Nausica Petrescu</i>).....	159
PREOȚII DIN GURA RÂULUI – LIDERI SPIRITUALI AI COMUNITĂȚII (<i>Rodica Brad</i>).....	166
KARL JASPERS: DE LA PSIHPATOLOGIE LA FILOZOFIE ȘI TEOLOGIE (<i>Octavian Buda</i>).....	179
ARTA CIOPLIRII LEMNULUI LA RUDARII DIN BĂBENI (JUDEȚUL VÂLCEA) (<i>Marin Constantin</i>).....	186
POLII DE CREȘTERE SPIRITUALI AI PLANETEI (<i>Edith Mihaela Dobrescu</i>).....	201
COPIII PLANETEI. NOUL VAL SPIRITUAL AL UMANITĂȚII (<i>Emilian M. Dobrescu</i>).....	207
ANTROPOLOGIA CREȘTINĂ – DESCOPERĂ TREPTELE DESĂVÂRȘIRII SPIRITUALE ALE OMULUI ÎN ORTODOXIE (<i>Nicolae Leasevici</i>).....	220
SUFLET ȘI SPIRIT ÎN CONCEPȚIE RAINERIANĂ (<i>Adrian Majuru</i>).....	227
TEHNICA PASAJULUI FILOSOFICO-POLITIC: <i>ECCE HOMO. IMITATIO CHRISTI</i> (<i>Viorella Manolache</i>).....	233
ROMÂNII DIN AMERICA. ÎNCEPUTURILE VIEȚII BISERICEȘTI (<i>Iuliana Neagoș</i>).....	241
SUBSTRATUL BIOLOGIC PENTRU UN ROL NONBIOLOGIC – SUBSTRATUL MATERIAL PENTRU CUNOAȘTERE, CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE (<i>Alexandru Paul</i>).....	246
SACRALITATEA FERTILĂ ȘI SACRALITATEA OPERANTĂ (<i>Adrian Petre Popescu</i>).....	264
RĂDĂCINI ALE IMAGINARULUI BRÂNCUȘIAN (<i>Matei Stîrcea-Crăciun</i>).....	276
ELEMENTE DE SPIRITUALITATE ÎN «HAINELE ROMÂNEȘTI» DE LA GURA RÂULUI (MĂRGINIMEA SIBIULUI) (<i>Maria Șpan</i>).....	283

PLEADING FOR THE ART OF INTERIOR PEACE – MASTER MORIHEI UESHIBA (<i>Emilia Tomescu</i>).....	295
TRADIȚIE, EZOTERISM, EXOTERISM (<i>Vasile Zecheru</i>).....	303

VARIATE TEME DE ANTROPOLOGIE BIO-MEDICALĂ ȘI SOCIO-CULTURALĂ

FESTIVALUL TURCESC DIN BUCUREȘTI. NOTE DE TEREN (<i>Vladimir Baboi</i>).....	317
DESPRE ARMONIA UNOR PROPORȚII CORPORALE LA UN LOT DE ADULȚI PROVENIND DIN TOATĂ ȚARA (<i>Eleonora Luca</i>).....	327
BIOLOGIC ȘI CULTURAL ÎN MODIFICĂRILE DENTARE DE-A LUNGUL TIMPULUI (<i>Nicoleta Milici, Alexandra Neagu</i>).....	337
EVALUAREA RELAȚIEI MEDIC - PACIENT ÎN CABINETUL DE MEDICINĂ DENTARĂ (<i>Ondine Lucaciu, Amalia Dora Barbur, Raluca Soare (Trifu), Roxana Bordea, Anca Ionel, Cosmin Borha, Radu Septimiu Câmpian</i>).....	344
CĂLUGĂRIȚE ȘI SOLDAȚI AL AUTOAREI BRITANICE IRIS MURDOCH ABORDAT DIN PERSPECTIVĂ INTERDISCIPLINARĂ (<i>Clementina Mihăilescu, Stela Pleșa</i>).....	352
AUTO-EVALUAREA ASPECTULUI FIZIC ÎN RÂNDUL UNUI LOT DE LICEENI DIN BUCUREȘTI (<i>Alexandra Neagu, Nicoleta Milici</i>).....	358
HIPERSENZITIVITATEA ȘI ALIMENTAȚIA COPILULUI CU TSA: O PERSPECTIVĂ COMPORTAMENTALĂ (<i>Lăcrămioara Petre</i>).....	367
ASPECTE PRIVIND ROLUL UNOR MUTAȚII SOMATICE ÎN ONCOGENEZĂ ȘI PROCESUL DE ÎMBĂTRÂNIRE (<i>Monica Petrescu</i>).....	373
ASPECTE ALE SUPORTULUI INTERGENERAȚIONAL ÎN STUDIILE ACTUALE ASUPRA ÎMBĂTRÂNIRII (<i>Turcu Suzana</i>).....	379
INFLUENȚA CONTEXTULUI CULTURAL ASUPRA IMAGINII DE SINE A ADOLESCENTULUI (<i>Cristina Stan, Lăcrămioara Petre, Monica Petrescu, Suzana Turcu</i>).....	384

PREFAȚĂ

OMUL ȘI SPIRITUALITATEA

Constantin BĂLĂCEANU-STOLNICI*

Omul este singura ființă care conștientizează existența planului spiritual al existenței sale și a Universului Grație capacităților cognitive de care dispune încă de la originile sale și-a „construit” un model dualist al său și al lumii, fie în urma analizei pe care a făcut-o cu privire la spectacolul lumii fie ca rezultat al unei revelații primordiale.

Sunt autori care, pe baza unei pietre antropomorfe¹, susțin că Australopitecii, acum circa 3 milioane de ani, purtau amulete. Alți autori tot pe baza unei ipotetice amulete consideră că *Homo erectus* avea deja acum 250.000 de ani o deschidere spre spiritualitate². Cele mai plauzibile argumente pentru existența unor preocupări spirituale la Ominide sunt existența ritualurilor funerare. Cele mai vechi mărturii în acest sens sunt dovezile existenței unor rituri funerare la *Homo heidelbergensis* găsite în peștera Simas de lor Huesos din Munții Atapuelco din Spania de acum 300.000 de ani³. Este cert că omul din Neanderthal a fost primul „animal” care a folosit rituri funerare, deci cert primul „animal” care a intuit existența unei componente spirituale a omului care să justifice cultul morților și al strămoșilor. În acest sens pledează scheletele din Irak din peștera Sharindar, din Israel la Kebarah, de la Pontnew cave din Țara Galilor, de la Krapina din Croația și oasele bătrânului din peștera franceză La Chapelle aux Saints toate cu o vechime de peste 80000 de ani). „Mormintele de la Sharindar au arătat că în cursul ritualurilor funerare oamenii din Neaderthal puneau flori peste și în jurul morților ceea ce este cu totul remarcabil. În peșterile de la Krapina din Croația și de la Moula-Guercy din Franța s-au găsit semne demonstrând practicarea rituală a canibalismului. E vorba de oase de *Homo neanderthalensis* care arată evident că sunt resturile unui ospăț canibalic⁴ probabil ritual ca cele ce se practică și azi de către papuași (Field com, personală). Acest canibalism era justificat și de penuria de alimente. Poate și masca antropomorfă din peștera de la Roche Cotard să fie o dovadă a deschiderii spre spiritualitate a omului din Neanderthal.”

Aceste ritualuri funerare devin mult mai complexe la *Homo sapiens sapiens* care își împodobește cadavrele cu bijuterii, sau le colorează cu ocră, le adaugă

* Prof. univ. Dr., membru (o) AOSR; membru (t) Academia de Științe Medicale.

¹ M. Bloudeau, P.Lima, V.Grefföz Pourquoî on croit en Dieu, Science et Vie, N1019, 42-51, aug. 2002.

² Francesco Errico, F. și Nowell, A. A new look at the Berekhat Ram figurine: implications for the origins of symbolism. Cambridge Archaeological Journal, 10: 123-67 ;(2000):

³ Unii antropologi susțin că oamenii și această peșteră erau Neaderthalieni.

⁴ Trinkaus E, Cannibalism and burial at Krapina. Journal of Human Evolution 14/2, S. 203-216, 1985.

alimente, mobilier și o serie de obiecte „sacre” (cratofance, teofaniițe) care se înscriu într-o viziune magică a lumii. Acest model a stat la baza creierii simbolurilor practicilor magice⁵ și a marelui bagaj de mituri care s-au strecurat sub diferite forme până în zilele noastre⁶. Cultul morților, al strămoșilor, ritualurile de înhumare, incinerare sau expunere a cadavrelor ca pradă a vulturilor, sunt elemente fundamentale legate de convingerea oamenilor din toate timpurile și locurile că există o componentă spirituală a omului ce trebuie cultivată și eventual exploatată într-un context magicoreligios.

Sunt convins că și primele creații plastice au fost generate tot în cadrul modelului dualist Ele au un caracter sacru și ca atare sunt încărcate cu semnificații codificate susceptibile de o analiză hermeneutică și cu forțe supranaturale benefice, malefice sau ambivalente, multe din ele fiind apotropaice. Aceste creații ale omului Paleolitic sunt strămoșii iconografie religioase din zilele noastre și a simbolismului sacru universal. Probabil că cele mai multe s-au pierdut. Statuetele din Gravetian, marile picturi murale din peșterile franco-cantabrice din Magdalenian sunt grăitoare în acest sens. Desigur au exostat și creații muzicale (evident sacre) cum o atestă fluerele din Paleolitic (fluerul neanderthalian de la Divje Babe⁷). Ele demonstrează existența unor preocupări muzicale. Cine cântă din fluer cântă și vocal și din instrumente de percuție.

Unul din factorii care au catalizat orientarea spre spiritualitate a omului preistoric a fost desigur spectacolul cerului cu „luminătorii” (soarele și luna), stelele fixe și cele mișcătoare ce planează printre celelalte ca și succesiunea luminii diurne cu întunericul nocturn. Toată această prezență astrală și mecanica ei regulată a contribuit să creeze o cosmologie sacră care a copleșit omul arhaic dar i-a oferit încă din Paleoliticul superior un instrument util pentru gestionarea timpului cum o dovedește calendarul din peștera Blanchard și mai târziu orientarea unor temple megalitice (ca cel de la Stonehege).

După cum vedem cadrul teoretic (conceptual) cât și consecințele aplicative ale modelului dualist al Lumii și Omului au fost conturate încă din Paleoliticul superior. Acest model a fost perfecționat în Neolitic prin apariția religiilor politeiste centrate de Zeița Mamă, și a formelor și locașurilor de cult mai ales în cursul epocii marilor temple megalitice.

În Antichitate, după apariția scrisului aspectele spirituale au fost gestionate de sistemele religioase și de reflexia filosofică. Preocupările legate de ceea ce este spiritual erau universale cu aspecte pragmatice, dar și cu mari subtilități academice care au intrat într-o fază mai evoluată odată cu apariția și generalizarea modelului monoteist (în special cel promovat succesiv de religiile abramice).

⁵ Leroi Gourhan A Les religions de la Préhistoire (Paris: PUF, 1964). Préhistoire de l'art occidental (Paris: Mazenod, 1965).

⁶ Eliade Mircea, „Istoria credințelor și ideilor religioase”, Editura Universitară Chișinău, 1992; Ed Univers Enciclopedic, București 2000.

⁷ Fink, Bob, „Neanderthal Flute: Oldest Musical Instrument's 4 Notes Matches 4 of Do, Re, Mi Scale”.. Science 11 April: Vol. 276, no. 5310, pp. 203 – 205; 1997.

Modelul tradițional a fost zguduit în spațiul nostru cultural de ofensiva umanistă din cursul Renașterii sub presiunea aristotelismului scolastic și a neoplatonismului oriental și apoi florentin.

Acest model dualist a început să fie contestat după efervescența barocului occidental în cursul veacului luminilor datorită presiunii științiste favorizată de unele orientări ale lojelor masonice și de marea fractură culturală pricinuită de Revoluția Franceză. Apar modelele monist materialiste când Laplace îi spune lui Napoleon I că nu are nevoie de ipoteza Dumnezeu, iar La Mettrie scrie „Omul Mașină”. Această răsturnare de matrice culturală s-a produs în secolul XVIII dar s-a perfectat în secolul XIX.

Paradigma științistă era clară Tot ceea ce este spiritual (Dumnezeu, sufletele umane, lumea transcendentală) nu poate fi cercetat cu metodele științelor exacte și ca atare realitatea supranaturalului nu poate fi demonstrată.

Față de această afirmație unii gânditori mai radicali (cum ar fi scepticii de azi) au aderat la concluzia că spiritualitatea este un construct al imaginației umane, o fantezie ce nu există în realitate. Este ceea ce definește ateismul.

Alții mai prudenți au considerat că orientările spirituale au intrat într-o criză de credibilitate datorită doar unui aspect epistemologic. Faptul că experimentele, matematizarea, modelarea și cunoașterea riguros științifică nu pot fi folosite în domeniul spiritualului nu implică faptul că acesta nu există ci permite doar concluzia că nu poate fi detectat și cunoscut cu metodologia științelor exacte. Luând în considerare cele de mai sus negarea spiritualului nu poate fi susținută dar nici confirmată științific ceea ce definește o poziție agnostică așa cum a definit-o Thomas Henry Huxley în 1869⁸. Această poziție dezvoltată sub umbrela pozitivismului, duce fie la un teism agnostic, fie la un ateism agnostic.

În fine, există cei ce nu se îndoiesc de existența lui Dumnezeu și a lumii spirituale. Această existență pentru unii poate fi justificată cu ajutorul cogniției umane așa cum susțin unii teologi (care au formulat argumentele în favoarea existenței lui Dumnezeu) și unii filosofi. Aristotel, Descartes, David Hume, Immanuel Kant sau Kierkegaard. Pentru alții existența lui Dumnezeu și a lumii spirituale nu trebuie demonstrată ci acceptată ca un adevăr transmis oamenilor prin Revelație. Poziția aceasta teistă este susținută de toate religiile. Patristica creștină și scolastica bisericii catolice au adus numeroase argumente în favoarea acestei concepții.

Patristica a propus un model foarte explicit. Existența lui Dumnezeu, a lumii spirituale, a supranaturalului, este certă, și nu trebuie demonstrate căci sunt – cum am mai spus – revelate. Cunoașterea, înțelegerea lor, mai ales a lui Dumnezeu nu este posibilă datorită complexității lor și limitelor aptitudinilor cognitive umane. De aceea, printre altele Dumnezeu nu poate fi definit decât prin negare (*via negationis*). Această poziție este caracteristică pentru apofatismul creștin a cărui

⁸ Huxley, T. H. II. Agnosticism. In Christianity and Agnosticism: A controversy. New York, NY: The Humboldt Publishing Co (1889).

principali teoreticieni au fost Pseudo Dionisie Areopagitul⁹ și Maxim Mărturisitorul. Ea a fost preluată și cizelată de scolastica medievală (John Scotus Erigena, Thoma d-Aquino). Dumnezeu și lumea spirituală nu există cum există lumea creată. Este ontologic altceva ce omul nu poate cunoaște și înțelege. Apofatism găsim și în filosofia greacă, în iudaism, islam și hinduism. Această poziție a fost denumită de rabinul Sherwin Wine (1900) Ignosticism. Apofatismul creștin a fost susținut de marii teologi ca Ion Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigore din Nissa, Grigore Palamas iar în vremurile noastre de Vladimir Lossky, J. Meyendorff, J.S. Romanides, G. Florovsky și părintele Stăniloae).

În ceea ce privește definirea omului evident că ateii radicali, marxiștii, scepticii ș.a. neagă existența oricărei componente spirituale. Pentru ei omul biologic, dar și cel psihologic (inclusiv conștiința) sunt materiale și se explică prin legile naturii.

Problema nu este atât de simplă atunci când este vorba de conștiință, de trăirile subiective de la simple *qualia sensorale* la reprezentări și la complexele tonalități afective, de la trăirile în stare de veghe la cele onirice. Este imposibil de precizat pe baza datelor științifice privind funcționarea rețelelor neuronale și folosind principiul cauzalității cum emerg fenomenele de conștiință din tumultul activității electrice și chimice a neuronilor și sinapselor. Este un aspect pe care filosoful Chambers¹⁰ l-a numit „the hard probleme of consciousness” iar filosoful Levine „Explanatory gap”¹¹. Această imposibilitate de a cunoaște și explica procesele de conștiință ne obligă să revenim la vechiul model dualist a lui Descartes care susținea că omul dispune de un „obiect gânditor” (*chose pensante, res cogitans*) care ontologic nu face parte din lumea materială ca și coordonatorul central a lui Baddeley și Hirsh¹². M-am izbit de aceeași problemă în analiza cibernetică a funcționării sistemul neuropsihic uman și am folosit ipoteza unui *homunculus* metacibernetic. Acest demon ar asigura și conștientizarea identității și perenității noastre.

Studiile moderne filozofice, matematice, cibernetice, neurobiologice ale creierului uman au impus luarea în considerare a faptului că aspectele spirituale legate de om și Cosmos, ca și lumea transcendențială vor rămâne veșnic incognoscibile (*ignorabimus* cum susținea Dubois Raymond¹³). Aceasta se poate susține luând în considerare teoremele limitative a lui K. Gödel¹⁴ cu privire la limitele fiecărui sistem cognitiv natural sau artificial. Este forma modernă științistă a vechiului apofatism.

Spiritualitatea pentru om a fost o problemă fundamentală însă nerezolvată care probabil nu va fi niciodată rezolvată.

⁹ *Corpus Areopagiticum* sau *Corpus Dionysiacum* în secolul VI.

¹⁰ David Chalmers, Facing Uptothe Problem of Consciousness, JCS, 2 (3), pp. 200-19.(1995).

¹¹ Levine, J. Materialism and qualia: the explanatory gap. Pacific Philosophical Quarterly 64: 354-361.

¹²Baddeley, A.D., și Hitch, G. Workingmemory. In G.H. Bower (Ed.), The psychology of learningand motivation: Advances in researchandtheory (Vol. 8, pp. 47–89). Academic Press. New York: (1974).

¹³ Du Bois Reymond E Über die Grenzen des Naturerkennens (1872).

¹⁴ Gödel K, „Über formal unentscheidbare Sätze der Principia Mathematica und verwandter Systeme, I.”. Monatshefte für Mathematik und Physik 38: 173–98 (1931).

Un ultim aspect care trebuie amintit este faptul că acceptarea intuitivă a lumii spirituale cu toate misterele ei pare nu fi numai un aspect cultural ci și unul genetic. Ideea de spiritualitate, de Dumnezeu, și tot ceea ce este legat de ele evident sunt de origine culturală ca și limbajul. Aptitudinea de a le conștientiza, de a le gestiona cognitiv sau intuitiv este în oarece determinată organogenetic prin anumite gene. Oamenii dispun de aptitudinea de a conștientiza transcendentul în funcție de ale acestor gene cum ar fi gena lui Dumnezeu (VAMT2 a lui Dean Hamer¹⁵, „How Faith is Hardwired into our Genes”).

¹⁵ Hamer, Dean The God Gene: How Faith Is Hardwired Into Our Genes. Anchor Books (2005).